

~~1445~~
~~16231~~

IMPROPRIETĂRIRILE

ȚĂRANEȘTI

DOUĂ ARTICOLE
PUBLICATE ÎN ZIARUL „EPOCA“ DIN 30 IULIE
ȘI 6 AUGUST 1906

DE

VASILE M. KOGÂLNICEANU

FOST DEPUTAT AL COLEGIULUI III-lea DE ROMÂN

GRATUIT

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA „REGALA“, STR. CLEMENTEI, 3

1906

IMPROPRIETĂRILE

11 24213

TĂRANEȘTI

DOUĂ ARTICOLE
PUBLICATE ÎN ZIARUL „EPOCA” DIN 30 IULIE
ȘI 6 AUGUST 1906

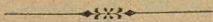
DE

VASILE M. KOGĂLNICEANU

FOST DEPUTAT AL COLEGIULUI III-lea DE ROMAN

bd. 215777

65/911 107 746/79
10088

GRATUIT

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA „REGALA”, STR. CLEMENTEȚEI, 3
1906

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BUCUREȘTI

COTA: *F* 155045

462/04

Re 218/12

B.C.U. Bucuresti

C20042282

AUTOR *Vasile M. Kogălniceanu*
VOL *Împropriet. țărănești.*
No *1445* ANUL *1906.*

IMPROPRIETĂRIRILE

I

Nevoia împroprietărilor noi. — Raportul dintre proprietatea mare și cea mică. — Legende și prejudecăți. — Argumentele adversarilor împroprietărilor. — Proprietate latifundiară și absenteistă. — Temeri nedrepte. — Ce are țara de câștigat de pe urma împroprietărilor noi.

Un lucru de observațiune curentă e că în toate țările unde majoritatea populațiunei trăește din munca câmpului, chestiunea agrară se cufundă de obicei cu chestiunea împroprietărilor țărănești.

Dovadă Rusia și România. Lucrul e firesc, căci statul trebuie ori-când și ori-cum să poarte de grije ca majoritatea populațiunei să aibă aceia ce în fie ce țară este instrumentul principal de muncă și mij-

locul cel mai răspândit de câștigat existența; în cazul nostru *pământul*. În contra acestei nevoi de prim ordin nu se poate lupta cu nici un chip; mai ales nu se poate lupta cu teorii întemeiate pe teama zdruncinări intereselor egoiste și nici cu politici de struț.

Asemenea politici nu pot să ducă la ceva pozitiv și durabil, fiindcă nimic în lume nu poate ține piept nevoilor de viață ale unui popor. Populațiunea noastră, mai mult de cât trei sferturi agricolă, are trebuință, pentru a se hrăni, de pământ. Va mai trece mult până când dezvoltarea industrială va împuțina populațiunea satelor și va micșora gravitatea problemei agrare. Va trece multă, multă vreme — și până atunci problema agrară se va pune fără încetare, cu atât mai periculoasă și mai grea cu cât se vor întârzia măsurile de îndreptare.

Exemple numeroase, atât din țara noastră cât și din țările agricole străine, ne arată că chestiunea țărănească nu se poate nici omori prin tăcere, nici prin eludare și nici

prin jumătăți sau sferturi de reforme. Regulat, din timp în timp, ea se pune și, totdeauna, în rândul dintâiu, sub forma împrumuturilor. La noi în țară, după împrumuturile dela 1864 și după cele ale însurăteilor, făcute tot pe temeiul Legii rurale a lui Mihail Kogălniceanu, a fost nevoie să se procedeze, în cursul anilor, la noi și mari împrumuturi în virtutea a diferite legi. De ce s'au făcut împrumuturi noi, după cele din 1864 și ale însurăteilor? Fiindcă a *trebut* să se facă, — marea majoritate a țăranilor având nevoie de pământ ca să poată trăi. Sunt nevoi cari au puterea unor elemente naturale și în contra cărora nu încap lupta. În Rusia acelaș lucru s'a dat țăranilor pământ prin ucazul de liberare al lui Alexandru II. S'a mai dat apoi prin alte diferite ucazuri. Și totuși, azi, Țarul e *silit* să dea din nou, și să dea în stil mare, să se lepede de pământurile Coroanei, ale bisericilor, al domeniului public și, de sigur, și de o bună parte a pământurilor particulare. Și trebuie să se ție seama că

în Rusia există de mulți ani o *Bancă țărănească*, cu un capital de peste 50—60 milioane ruble, și care cumpără *fără încetare* pământuri *particulare* pentru a le vinde țăranilor.

Toate aceste ne arată că împrumutările sunt *neînălăturabile*, fiindcă ele constituie, în țările agricole și puțin înaintate în comerț și industrie, singurul chip mare și temeinic de a da unei părți însemnate din populațiune mijlocul de a se hrăni; acestea ne mai arată că împrumutările trebuie să fie și continue, din perioadă în perioadă, răspunzând, la fiecare perioadă, trebuințelor generațiilor noi de țărani.

* * *

Un timp s'a înțeles foarte bine acest lucru și la noi în țară.

A fost la noi o vreme când *nimeni* nu se opunea împrumutărilor; din potrivă, partidele, indiferent de culoare politică, căutau să se întreacă, în privința aceasta, în dărnicie. Fruntașii politici cari azi se împotrivesc cu îndărătnicie împrumutări-

rilor, cereau pe atunci, acum zece cinsprezece ani, mărirea loturilor de împărțit dat la țărani și nu se dădeau înapoi nici de la vânzarea moșilor particulare la țărani.

Azi însă situațiunea este schimbată; astăzi opozițiunea în contra împrumuturilor e foarte serioasă și înverșunată.

Adversarii spun: s'a dat ce s'a putut da; s'au împrumutat sute de mii de țărani și s'a sleit comoara de moșii ale statului; proprietatea țărănească a ajuns să fie mai întinsă ca aceea a proprietății mari, de care nu vom și nu trebuie să ne atingem cu nici un preț; ne mai având de unde da, împrumuturile trebuie să înceteze.

Aceasta este, în rezumat, teza acelor cari nu mai admit împrumuturi noi.

Teza aceasta este însă întemeiată pe afirmări inexacte, pe temeri neîndreptățite și pe prejudecăți pornite dintr'o înțelegere greșită a intereselor proprii.

Intâiu de toate este inexact că proprietatea țărănească e mai întinsă ca cea mare. Legenda aceasta s'a creiat pentru

trebuința cauzei. Din potrivă, proprietatea mare este covârșitor mai întinsă ca cea țărănească. Din nenorocire, nu avem cifre absolut sigure pentru a dovedi în mod neîndoios aceasta; lipsa unei anchete agrare se resimte aci cu deosebire de dureros.

Dar acele cifre cari sunt, așa cum sunt, arată că proprietatea țărănească e departe de a atinge pe cea mare. Ast-fel, d-l Mis-sir, fost ministru al domeniilor, adunând diferite cifre de împrumătăriți cu cifra răzeșilor — cari sunt propriu zis proprietate mijlocie — ajunge la o întindere de 3.996.485 ha. stăpânită de țărani. D. Creangă, întemeindu-se pe recensământul fiscal din 1896, ajunge la încheerea că proprietatea țărănească e de 3 153.641 hectare, pe când proprietatea mare e de 3.810.351 hectare, la care adăogându-se pădurile și pământurile necultivabile cifra se ridică la 5.129, 719 hectare. Așa dar, proprietatea mare este în realitate covârșitor mai mare ca cea țărănească; și dacă mai ținem seamă că cele 3.810.351 hectare de proprietate mare sunt în mâna numai a 5.000 de oameni, pe când cele 3 milioane și ceva de

hectare țărănești sunt împărțite între *un milion de oameni*, disproporția e de așa de uriașă în cât ne scutește de alte țilcuii.

Cifrele acestea arată în deajuns dreptatea acelor cari cer improprietăriri noi. Nu iau răspunderea exactității acestor cifre, dar, în general, ele corespund realității, de oare ce toate statisticele oficiale au dat până acum mai aceleași rezultate.

Proprietatea mare este mai întinsă ca cea țărănească; mai mult decât atât, proprietatea mare are un caracter latifundiar, și, ceea ce este în cel mai înalt grad caracteristic, proprietatea latifundiară nici nu este exploatată de posesorii ei, ci arendată în proporții enorme la străini. Astfel, după datele d-lui Creangă, *dintre moșiile de peste 5.000 de hectare 72 la sută sunt arendate; dintre cele de la 3000—5000 ha. 73 la sută sunt arendate; dintre cele de la 1000—3000 hectare 59 la sută sunt arendate; și cele dintre 500—1000 hectare 57 la sută sunt arendate.*

Și, totuși, în jurul acestei proprietăți, absenteiste și latifundiare, s'a așezat o gardă

de apărare care, în numele intereselor ei și... ale Țărei, vrea s'o ferească de orice atingere. Ca și cum ar fi vorba să se dea vr'o luptă între proprietatea mică și cea mare—aceasta din urmă având nevoie de apărare. Nimic mai fals. În chestiunea aceasta s'au creat, — dinadins sau nu, — legende și prejudecăți. S'a zis că improprietăririle noi, fie prin mijlocirea unei Case, a unei Bănci sau a altei instituțiuni, vor avea de urmare peirea proprietății mari. Chestiunea nu se înfățișează însă de loc sub forma aceasta. Nu e vorba cătuși de puțin de a se nimici proprietatea mare ale cărei foloase nu se pot tăgădui, în situațiunea economică și socială de azi, deși la noi în țară ea a neglijat până acum aproape cu totul datoriile sociale și economice ce'i incumbă.

E vorba doar de a se trece la țărani acele moșii cari sunt azi încărcate de ipoteci și pe cari nici proprietarii lor nu le mai pot ține.

Bine înțeles, că în primul rând, noi ne gândim, când e vorba de improprietăriri, la moșiile statului, ale mânei moarte și

ale instituțiilor mari financiare, cari ar putea satisface încă multe nevoi mari și grele. De oarece însă pământul acesta nu ajunge, e necesar să ne gândim în al doilea rând la acele moșii cari nu mai pot fi ținute de proprietarii lor și cari, ori cum, trebuiesc vândute.

De ce nu s'ar da aceste pământuri țăranilor? Pentru că, zic adversarii improprietarilor noi, dacă ar exista o Bancă sau o Casă care ar cumpăra asemenea moșii pentru a le revinde țăranilor, aceștia, vecinic lacomi de pământ, ar face cu neputință viața proprietarilor mari la sate și i-ar sili cu forța să-și vândă moșiile Casei sau Băncei.

Argumentul acesta, foarte des întrebuintat, m'a mirat din totdeauna. Cum, — e teamă de delict? Dar, în cazul acesta, legea n'are de cât să prevadă penalități foarte aspre. Avem, slava Domnului, un cod penal care apără viața și averea locuitorilor; dacă prezintă lacune, — să se completeze! Suntem oare dezarmați față de răi-făcătorii eventuali dela sate? Și apoi de ce — dacă frica aceasta este sinceră — de ce se

încurajează cumpărarea și arendarea în comun a moșiilor? Aceiași teamă trebuie să ne preocupe și aci.

Și într'un caz și într'altul, țărăni, pentru a căpăta mai lesne moșia, pot incendia, bate, ucide și comite turburări; de ce se admite deci cumpărarea și arendarea în comun a moșiilor și de ce nu se admite absolut același lucru, însă sub altă formă: cumpărarea individuală a moșiilor din partea țăranilor?

Intrebăm: de ce?

S'au mai dat apoi și alte argumente împotriva împrumuturilor. S'a zis că producțiunea de grâu va descrește și că, din cauza aceasta, nu vom putea plăti în străinătate anuitatea datoriei publice. De asemenea s'a zis că o bună parte din proprietatea mare, trecând la țărani, valoarea producțiunii naționale va scade. Toate aceste temeri nu sunt însă întemeiate pe nimic serios. Proprietatea mică produce, după cum se știe, mai mult și mai de valoare ca cea mare, și apoi nu e vorba ca lucrurile să rămâe în starea de față. Cultura extensivă trebuie să facă loc celei

intensive. Țăranii, știind să dea o valoare mai mare pământului, vor putea să mărească indefinit producția națională și, cu ajutorul tovarășiilor și al sindicatelor, să mărească exportul și deci să asigure în ori-ce împrejurare cuponul datoriei publice. Franța, care e o țară de proprietate mică agricolă, nu e dezarmată economiceste; și nici Danemarca.

Dar, repetăm: nu e vorba de a face să dispară proprietatea mare. Aceasta va putea rămâne și va putea înflori. E vorba numai de a îngradi mizeria dela sate, împroprietărind pe țărani pe pământurile statului, ale mânei moarte, ale instituțiilor financiare și ale acelor proprietari particulari, absenteiști și latifundiari, cari nu-și mai pot ține moșiile de ipotecate ce sunt.

Unde e aci pericolul pentru țară sau pentru proprietatea mare?

Toate pericolele prin cari s'a încercat a se speria opinia publică sunt închipuiri cari nu se întemeiază pe nimic serios sau prejudecăți, pornite dintr'o îngrijorare puțin lăudabilă pentru interese egoiste.

Țara nu are decât de câștigat dela întărirea temeliei naționale, sociale și economice a Patriei prin așezarea a unei noi serii de familii țărănești ca proprietare rurale.

Preocuparea aceasta, de ordin național, ar trebui să ne stăpânească fără încetare gândurile. Suntem o țară mică, înconjurați din toate părțile de puteri mari. Nu știm ce poate aduce ziua de mâne. O copleșire din partea unor forțe superioare nu e exclusă. Scăparea noastră ar fi, într'un asemenea caz, țăranul; el, păstrând pământului acestuia caracterul lui etnic, național-românesc, va da putința țării să străbată neștirbită toate crizele, oricât de înfricășătoare ar fi. Întărirea temeliei naționale a țării este așa dar o chestiune de viață pentru noi; și temelia aceasta nu se poate întări de cât prin stăpânirea în măsură cât mai mare a pământurilor de hrană de către țăranii români.

În acelaș timp, nu trebuie să neglijăm curentele de idei și curentele economice cari se accentuiază în țările înaintate în civilizație. Aceste țări au ajuns într'o fază

de saturațiune industrială ; ele au început să regrete amarnic faptul că munca câmpului a fost părăsită pentru munca industrială. Căința îi duce la măsuri mari. În Anglia, guvernul împarte gratuit pământuri la lucrătorii cari vor să devie țărani ; în Germania mișcarea de reîntoarcere la plugărit este de asemenea foarte vie.

Să nu ne folosim oare de toate aceste pilde pline de învățământ ? Nu sunt contra industrializării țării ; sunt departe de ceiace în Germania se numește reacționarism agrar. Dar, întemeiat pe experiența altor țări, mă gândesc că n'am trebui s'o luăm prea repede în chestiuni de industrializare, așa ,fără de discernământ, ci să chibzuim lucrurile. Mai ales mă gândesc la repercusiunea chestiunii asupra satelor. Să nu căutăm a-i atrage prea violent la fabricile din orașe ; ei vor veni singuri, împinși de nevoi, dar să nu'i silim noi la aceasta printr'o politică de neîmproprietăriri, care nu poate avea altă urmare de cât creșterea neliniștitoare a proletariatului atât la orașe cât și la sate.

II

Datele statistice privitoare la proprietatea mică și la cea mare. — Teama de scădere a producției agricole. — Societățile financiare mari proprietare pe latifundii. — Nevoia împrumuturilor din timp. — Starea proprietății mari din punctul de vedere economic și social.

Revin asupra argumentelor aduse în potrivea împrumuturilor țărănești prin mijlocirea unei Case sau a unei Bănci și deja discutate în parte, din cauza însemnătății chestiunii, mai sus.

Unul din cele mai principale e, după cum am arătat faptul, că proprietatea țărănească s'a întins în cursul anilor așa de mult și a cuprins atâtea pământuri în cât amenință să înghită proprietatea mare și să o facă să dispară de pe suprafața României. Impotriva acestei credinți, răspândită cu o stăruință care arată în deajuns scopul ei ten-

dențios, am dovedit mai sus că cifrele, cinstit și obiectiv tâlcuite, constituie tăgata ei formală ; totuși revin. Unii autori au încercat să umfle cifrele prezentate, amestecând, sub denumirea vagă de „*proprietate țărănească*“, proprietatea țărănească adevărată, cea *mică*, de sub 10 hectare, cu proprietatea *mijlocie* de 20, 50 și 100 hectare. Procedul e comod, dar nu reușește a închide calea adevărului.

Drumul adevărului ni-e dat de acei cari au studiat chestiunea țărănească, fără idei preconceptione, ci în sine, pentru a afla starea reală de lucruri de la sate. Aceștia arată că proprietatea *mică* țărănească e prea *mică* și că proprietatea *mare* e încă, slavă Domnului ! destul de întinsă și de cuprinzătoare ca să nu aibă ce se teme de reformele rurale mai îndrăznețe.

Iată de pildă diferitele evaluări și date statistice privitoare la starea proprietății rurale. (Datele sunt luate din lucrarea recentă a d-lui S. P. Radianu : „Agricultura română în trecut și în prezent“). D. Ne-nițescu dă cifra de 4.551.501 h. drept

32975
20042222

suprafața proprietății „țărănești“(!). Aci însă e înglobată proprietatea mijlocie de la 10 hectare în sus. D. G. Petraru, într'un studiu asupra proprietății funciare, dă cifra de 3.149.097 drept proprietate țărănească; aci proprietatea mijlocie n'a fost socotită, așa ca cifra se apropie de adevăr; d. B. Missir, fost ministru de domenii, susține că proprietatea țărănească se întinde pe 3.996.485 hectare, însă face să intre și proprietatea mijlocie; d. G. D. Creangă dă întinderea de 3.153.641 h. cifră care, după cum am arătat, se apropie cel mai mult de adevăr, iar d. Radianu socotește proprietatea țărănească la 4.338.025 ha.; d. Radianu însă arată că din întinderea această trebuie să scădem 1.184.384 ha. cari reprezintă proprietatea de la 10—100 ha. Așa dar, după cifrele cele mai urcate — sau dinadins urcate — proprietatea țărănească nu trece de 3.200.000 hectare, proprietate stăpânită de peste *un milion* de capi de familie, pe când proprietatea mare, tot după arătările unanime, este de 5.580.127 ha. pământ arabil și păduri.

Aceasta este realitatea și împotriva ei e în zadar să se jongleze cu sofisticări de cifre. De alt-fel, numai la noi se întrebuințează în discuțiuni economice proceduri care aiurea nici nu ar trece prin mintea cuiva ca să le utilizeze. La noi, pentru a se urca peste măsură întinderea pământurilor stăpânite de țărani, s'a adăugat, — nu știm pe temeiul cărei teorii economice noi, — peste un milion de hectare proprietate *mijlocie*, dintre 10—100 hectare, la proprietatea *țărănească mică*, de mai puțin de 10 hectare. În acelaș timp, pentru a reduce întinderea proprietății mari s'au scăzut, iar nu știm de ce, vre-un milion și jumătate de hectare păduri. Dupe cum am zis, sistemul e foarte comod, dar nu corespunde câtuși de puțin adevărului ; pe lângă că așa ceva nu se face.

*
* * *

În discuțiunea asupra chestiei împrietăririlor noi prin mijlocirea unei Case sau a unei Bănci, s'au adus, de către adversarii ideei, tot soiul de împotriviri cari, când sunt ca cele de mai sus, nu au nici

măcar avantajul de a se întemeia pe cifre sigure. În general, apărătorii proiectelor de împrumut au fost siliți să stea până acum în defensivă, apărând fără încetare proprietatea țărănească de atacurile aduse de acei cari nu văd decât în proprietatea mare putința menținerii producțiunii de grâu și a perpetuării unei clase guvernamentale luminate și independente.

Nu am să mă ocup aci de credința din urmă, care ține de domeniul politic și social. Atâta doar am să observ că toată înverșunarea întrebuintată pentru a se apăra proprietatea mare, a fost deplasată, fiindcă, după cum am arătat mai sus, nu e vorba de a se face exproprieri silită a moșiilor particulare — cum se cere de pildă acum în Rusia — ci de a se da țăranilor acele moșii cari, ipotecate și roase de datorii, nu mai pot rămâne în mâna proprietarilor actuali.

Proprietatea mare nu e câtuși de puțin amenințată și ea va mai putea da încă mulți ani acea clasă de guvernământ, luminață și independentă, care a făcut de la

1866 și până acum fericirea țării : dovadă satele.

Deocamdată însă ar da dovadă de cumințenie și de pricepere a nevoilor sociale și economice ale poporului dacă, renunțând la opoziția de până acum, ar îngădui improprietățile pe moșiile ce tot sunt menite vânzării.

Improprietățile acestea ar trebui să se facă de îndată, fiindcă zi cu zi ce trece ele se îngreunează tot mai mult. Societățile mari financiare, ai căror acționari sunt toți în străinătate, devin tot mai mult proprietare mari de moșii întinse. O mână moartă de un nou ordin se constituie pe nesimțite. Societățile financiare cumpără moșii de câte 4, 5 și 6 milioane lei și operațiunile aceste le sunt avantajoase, de oarece, cu sistemul actual de exploatare a muncii țaranului, munca câmpului produce mult mai mult ca alte combinațiuni financiare. Dacă nu vom băga de seamă vom ajunge peste un timp în halul de dinainte de 1864, când am trebuit să facem secularizarea. De astă-dată, desrobirea va fi mai grea, fiindcă străinii, cari vor vedea

că moșiile le produc dividende mari la acțiuni, nu vor voi să le lase din mâni de cât în condițiuni foarte grele. Nu trebuie să lăsăm să ajungă lucrurile acolo. Ni-e de ajuns exploatarea a lor noștri, regimul agricol-social al unora din deținătorii români ai moșiilor; ne putem lipsi foarte bine de exploatarea străinilor.

Când cu secularizarea am avut aface cu niște simplii călugări, cari tot s'au agitat și ne-au făcut greutăți, pe când în viitor am avea de lucru cu societăți mari financiare, sprijinite cu putere de state mari. Să luăm dar aminte!

Nu vreau să fiu învinovățit de anti-străinism, dar ceeace se petrece de pildă în județul Prahova la exploatările petrolifere, unde țăranul e umilit și maltratată mai rău ca în vremile cele bune ale domniei fanariote, nu e de loc un îndemn ca să tolerăm pătrunderea exploatărei străine și la sate. De asemenea, lucrurile cari se povestesc despre împilarea sătenilor din regiunile păduroase, din partea societăților forestiere străine, — lucruri aproape de necrezut — întăresc cele zise mai sus. Ai

noștri se pricep și ei la treaba aceasta — și e mai bine să ne descurcăm afacerile între noi și cu ai noștri de cât cu societăți mari și puternice străine.

Cât despre temerile ce s'au exprimat că proprietatea țărănească ar face să scază producțiunea națională, ele sunt, cred, nefundate. Un fost senator, actual director al unei mari instituțiuni financiare, mi-a zis că argumentul cel mai cu greutate ce s'a adus în Senat, când cu discuțiunea Casei rurale, în contra acestui proiect, a fost teama scăderii producțiunii naționale. Impotriva acestei preocupări, fostul senator obiectează că, chiar de ar urma o scădere a producțiunii grâului — de altfel momentană — am avea totuși o compensațiune: aceia că banii rezultați din producțiune, oricum ar fi ea, ar rămâne în țară, pe când azi marea proprietate cheltuește 80 la sută din ei în străinătate. Faptul acesta, pe care nimeni n'ar putea să-l tăgăduiască, își are însemnătatea lui.

A doua observațiune ce e de făcut ca întâmpinare la teama de mai sus este, cum am mai arătat de altfel în partea în-

tâiu, că în acelaș timp cu împroprietări-
rile noi sau cu mersul vremii, țăranul
s'ar cultiva mai bine, ar căpăta cunoș-
tințe mai întinse de agricultură rațională
și ar ști să pue plante de export cari să
mărească producțiunea țării. Ar fi trist
ca țăranul nostru să rămâie mereu în
starea în care e acum. La teama de o
scădere a producțiunii de grâu, răspun-
dem: instruiți pe țărani, arătați-le drumul
cel drept, înființați ferme, tamaslăcuri,
câmpuri de experiențe, întindeți învăță-
mântul agricol la sate și dați țăranului,
prin credit abundant și eftin, mijlocul de
a se ridica și a ridica și țara. Teamă e în-
temeiată atâta vreme cât ar fi ca țăranul
să rămâie pe veci neștiutor și rutinar;
adversarii împroprietărilor nu vor însă,
pasă-mi-te, acest lucru; ei vor să educe
pe țărani; — s'o facă! și atunci frica de o
scădere a producțiunii nu și-ar mai avea
locul.

De altfel, întreagă această discuțiune
e lipsită de temei, fiindcă, după cum am
zis și repetat: nu e vorba de a se expro-
pria marii proprietari, așa că nu e vorba

nici de a se scădea producțiunea de grâu, ci de a trece la țărani, în afară de moșiile statului, ale mânei moarte și ale instituțiilor financiare, acele moșii cari se scot la vânzare. Mai limpede și mai simplu nici că se mai poate.

De altfel, în chestiunea aceasta mai sunt multe de zis. Vom face însă o singură observațiune.

În vremea din urmă a început o mișcare pentru favorizarea trecerei moșiilor în arendă sau pe veci la tovarășii de țărani. N'am nimic contra acestei mișcări, întru cât ea n'ar deveni un nou izvor de exploatare a țăranilor săraci din partea celor bogați, înăuntrul tovarășiiilor. Dar, presupunând că mișcarea s'ar întinde și că cete de țărani s'ar constitui peste tot locul pentru a lua moșiile fie în arendă pe termene lungi, fie pe veci: ce ar urma? Presupunând mai departe că sistemul ar da roade, e de crezut oare că, după scurgerea vremei de arendă, țăranii încântați de rezultatele date, ar lăsa moșiile cu una cu două din mâni? Și dacă ar înjgheba tovarășii numeroase pentru cumpărarea mo-

șiilor? Am fi mulțumiți, nu așa? Ei bine, întreb: ce deosebire e între formele aceste de înstrăinare a moșiilor și forma cea mai simplă și fericită în acelaș timp, aceea a împrăștiarilor directe? Nu e nici o deosebire — și dacă nu e nici una de ce se favorizează o mișcare și se combat cealalta, amândouă țintind la același lucru? Sau poate se incurajează mișcarea de arendare și cumpărare în comun a moșiilor, în speranța că lucrul n'o să ajungă serios? Intreb doar.

*
* *

Dar pentru a părăsi rolul de defensivă — proprietatea mare este ea oare într'adevăr așa lipsită de păcate și mai ales așa încărcată cu merite și virtuți încât să îndreptățească apărarea pătimașă ce se prezintă în numele ei? Fața aceasta a problemei n'a fost încă studiată până acum cu toată seriozitatea ce merită.

Cum se înfățișează la noi proprietatea mare? Intâiu de toate, nu se înfățișează în nici un fel fiindcă, în proporție de peste 60 la sută, este absenteistă. Așa dar o proprietate fără proprietari. Majoritatea

moșiilor mari din țară se exploatează prin arendași. Rezultatele sunt din cele mai triste. În județul Botoșani, — citim în Darea de seamă publicată de Camera de comerț din acel oraș — 89 la sută din moșiile mari sunt arendate. În județul Drobeta, 71 la sută din aceste moșii sunt arendate, iar în Suceava, din 49 moșii mari, 37 sunt arendate. În toate 3 județele, din 377 moșii de peste 100 ha., 112 sunt cultivate de proprietari, 241 de arendași străini și 24 de proprietari și arendași români.

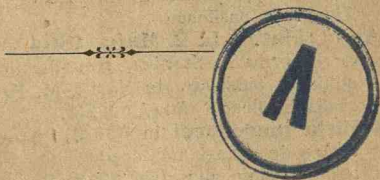
Să ne mai mirăm, în asemenea caz, de trusturi? Dar cine altul e cauza dintâiu a formării acestor trusturi periculoase și dăunătoare intereselor țărânilor decât absentismul? Dacă n'ar fi absentism, n'am avea nici trusturi. E o legătură de cauză la efect.

Și, afară de aceasta, proprietatea mare își mai îndeplinește oare datoriile ei sociale și economice față de țărani? Știm cu toții care este halul proprietății mari. Agricultură ce se face pe moșiile mari este extensivă, fără alternări, fără ecarete,

fără creștere de vite, fără industrii agricole. Moșiile exploatare omenește se pot număra pe degete. Ele au mărit, ce e dreptul, producțiunea grâului care este o marfă de prima trebuință, dar cu prețul pustiirii pădurilor, al stârpirei imășurilor și al secărei puterii de rodire a pământului.

Câte sunt proprietățile cari au căutat să mărească producțiunea alt-fel decât prin întinderea semănăturilor de grâu? Agronomia condamnă fără apel sistemul de agricultură care se face la noi pe moșiile mari și pe care germanii îl numesc „Raubwirtschaft“ (Exploațiune agricolă de jaf). În Ungaria—ca să nu mai vorbim de alte țări—proprietarii mari au făcut și fac agricultură civilizată, moșiile lor sunt adevărate ferme, creșterea vitelor au dus-o la o înflorire neînchipuită, iar îndatoririle sociale față de săteni le pricep și le practică alt-fel ca cei din țara noastră. Să mai vorbesc de îngrijirile (?) sociale ale proprietarilor noștri latifundieri pentru țărani? Nu vreau ca acest articol să devie o diatribă violentă, de si dreantă.

Ei bine, cu toate acestea, nu e vorba ca împrumutările țărănești să se facă contra acestei proprietăți mari, așa cum este, ci alături de ea, fără a o stânjeni. În asemenea caz, de ce atâta opozițiune înverșunată, fără de temeii și fără de scop? Împrumutările răspund unei nevoi mari — și, la urma urmelor, ele se vor săvârși, ori-câte împotriviri li s'ar pune în cale. Experiența de aiurea ne învață că asemenea nevoi nu se pot înlătura și că e mai bine să se cedeze din vreme, când mai e timp și putință ca să se apere toate interesele în joc.

De acelaș:

Acte și documente din Corespondența diplomatică a lui Mihail Kogălniceanu relative la Răsboiul Independenței României 1877—1878. Volumul I (anul 1878), publicate de Vasile Kogălniceanu. Tipografia Basilescu 1893, 630 file.

Fascicula I și II, din Volumul II (anul 1877), cu facsimile publicate de Vasile M. Kogălniceanu. Tipografia Basilescu 1893. 160 file.

Domnia lui Bibescu-Vodă judecată de contimporanul său Mitropolitul Neofit al Ungro-Vlahiei în 1847 și o Variantă a Stihurilor lui Enaki Kogălniceanu asupra Domnului Grigore Ghica Voevod al Țării Moldovei 1777, publicată de Vasile M. Kogălniceanu. Tipografia Basilescu.

Acte relative la 2 Maiu 1864 cu o Precuvântare de Dimitrie A. Sturdza, trei facsimile și trei stampe ediția II, publicate de Vasile M. Kogălniceanu. Tipografia Basilescu 1894, 92 file.

Căința încrederei în Boerii aristocrați și sfânta hotărâre de a nu-i mai crede cu o Protestație de Mihail Kogălniceanu, Iași 1848. Reeditată de Vasile M. Kogălniceanu. Tipografia Basilescu.

Noul acatist al Marelui Voevod Mihail Sturdza de Mihail Kogălniceanu reeditat de Vasile M. Kogălniceanu. Tipografia Basilescu.

Acte și documente relative la Unirea Ungariei cu România și de la alianța Ungurilor cu Românii contra Austriei în 1859, publicate de Vasile M. Kogălniceanu.

Ediția a doua neschimbată. Tipografia Carol Göbl 1895 44 file.

Moldau und Wallachei. Rumänische oder Wallachische Sprache und Litaratur von M. Kogălniceanu, Berlin 1837, Deutscher Text und rumänische Uebersetzung von Vasile M. Kogălniceanu (*Mit Portrait*) Tipografia Basilescu 1895.

Răspuns ziarului «Pester Lloyd». Două articole de polemică (1895) de Vasile M. Kogălniceanu. Tipografia Basilescu.

Frați săteni. Apel către țărani (1896) de Vasile Kogălniceanu. Tipografia Basilescu.

Români .. Scrisoare către săteni **Broșură de propagandă** de Vasile M. Kogălniceanu.

Expulzările. Două interpelări adresate d-lui Ferechide ministru de Interne, de V. M. Kogălniceanu.

Chestiunea Dobrogei înaintea Parlamentului. Cuvânt rostit în ședința Camerei de la 29 Ianuarie 1899, de V. M. Kogălniceanu. Tipografia Universală.

Ferma Model Laza de la înființare și până în prezent de Vasile M. Kogălniceanu, inspector agricol. Edițiunea Ministerului Agriculturii, Industriei Comerțului și Domenilor. Tip. Basilescu 1900, 122 file.

Două țări agricole **Ungaria și România**, schițe economice comparative, de Vasile M. Kogălniceanu, Inspector agricol. Editura Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domenilor. Tipografia Motzățeanu 1901, 96 file.

Cultura legumelor și înființarea grădinelor de zarzavat de Vasile M. Kogălniceanu. Editura Administrației Domeniului Coroanei (Biblioteca Domeniului Coroanei) Tip. Gutenberg Joseph Göbl 1902, 72 file.

Legislația Agrară și măsurile luate în favoarea agriculturii de la 1864 și până azi de Vasile M. Kogălniceanu. Lucrare făcută pentru Congresul agricol din 14, 15 și 16 Decembrie 1903. Tip Minerva 1902, 124 file.

Presa și Societatea Agrară de Vasile M. Kogălniceanu.

- niceanu Redactorul Ziarului «Agrarul». Tip. Basileseu 1902, 22 file. Biblioteca Ziarului «Agrarul» No. 1.
- Studiile făcute asupra **Pelagrei** de Prof. dr. V. Babeș cu o suprafață de V. M. Kogălniceanu. Biblioteca Ziarului «Agrarul» No. 2.
- Ioan Kalinderu** și operele sale. Portret și Schiță de Vasile M. Kogălniceanu, fost deputat. Tip. Gutenberg Ioseph Göbl 1903, 52 file. Biblioteca Ziarului «Agrarul» No. 3.
- Galați-Constanța**, porto-franc, de Vasile M. Kogălniceanu Biblioteca Ziarului «Agrarul» No. 4.
- Agrarienii și Industriașii**. Răspuns la discursul d-lui Emil Costinescu, ministrul de finanțe. Tipografia Basilescu 1903, 48 file, Biblioteca Ziarului «Agrarul» No. 5.
- Docurile**. O chestiune la ordinea zilei de Vasile M. Kogălniceanu. Tipografia Basilescu 1903, 42 file.
- Imbunătățirea soartei țăranilor**. Discursuri rostite de Mihail Kogălniceanu în zilele de 25 Maiu și 1 Iunie 1862, cu o prefață de *Petre Grădișteanu* publicate de Vasile M. Kogălniceanu Tip. Nicolescu 1905.
- Liga Culturală** Tip. Munca 1906.
- Drepturile Dobrogenilor**. Tip. Munca 1906.
- Patruzeci de ani de civilizațiune românească**. Cât am propășit în vremea aceasta. Tip. Munca 1906.
- Chestiunea Țărănească** 140 file. Tip. Gutenberg 1906.
- Improprietăririle țărănești**. Tip. „Regală“ 1906.

